

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 04
Rotel 0410

PROTOKOLL
2015-06-09
Föredragning i
Stockholm

Aktbilaga 9
Mål nr Ö 4834-15

RÄTTEN

Hovrättsråden Erik Lindberg (referent, föredragande och protokollförare) och Monica Björnfot Spaak samt tf. hovrättsassessorn Olle Nykvist

KLAGANDE

Aftonbladet Hierta Aktiebolag, 556100-1123
105 18 Stockholm

Ombud: Advokaten Thomas Olsson
Box 12706
112 94 Stockholm

MOTPART

Kammaråklagaren Charlotta Tanner
Åklagarmyndigheten
Västerorts åklagarkammare i Stockholm

SAKEN

Husrannsakan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Solna tingsrätts beslut 2015-05-26 i mål B 4188-15

Bakgrund

Den 24 maj 2015 rånades butiken Guld i Kista Galleria. Beväpnade män tillgrep gods till ett okänt värde och flera skott avlossades. I samband med rånet spreds fotanglar ut på platser som kan ha använts som flyktvägar. Polisen misstänker att åtminstone nio personer är inblandade i rånet. Två är häktade på sannolika skäl misstänkta för grovt rån. Identiteterna på övriga är okända. Två personer, som åkte på en moped, iaktogs när de spred ut fotanglar. Försöken att identifiera dessa har inte gett något resultat. Aftonbladet har publicerat bilder på personer som kan misstänkas vara männen på mopeden. Ansiktena har vid publiceringen maskerats. Åklagaren och polis vill ha tillgång till bilderna omaskerade. Bilderna överfördes digitalt till Aftonbladet av en person som vill vara anonym och till synes i publiceringssyfte.

Dok.Id 1216469

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 672 50 E-post: svea.avd4@dom.se www.svea.se	08-561 672 59	måndag – fredag 09:00-15:00

I det överklagade avgörandet förordnade tingsrätten att husrannsakan får företas på Aftonbladets redaktion i syfte att eftersöka och beslagta den IT-enhet/IT-enheter som innehåller omaskerade bilder av misstänkta gärningsmän.

Yrkande i hovrätten

Aftonbladet Hierta Aktiebolag (Aftonbladet) har yrkat att hovrätten ska upphäva tingsrättens förordnande. Som grund för talan har i huvudsak hänvisats till reglerna om källskydd och beslagsförbud samt till att åtgärden inte kan anses proportionerlig.

Åklagaren har motsatt sig ändring av tingsrättens beslut.

Hovrätten beslutade den 29 maj 2015 att tingsrättens beslut tills vidare inte fick verkställas (inhibition).

Efter föredragning fattar hovrätten följande

BESLUT (att meddelas 2015-06-12)

1. Hovrätten avslår överklagandet.
2. Hovrättens beslut om inhibition den 29 maj 2015 ska inte längre gälla.

HOVRÄTTENS SKÄL

Rättslig reglering

Bestämmelser om husrannsakan

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får husrannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att bl.a. söka efter föremål som kan tas i beslag (28 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken, RB). Hos

annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan – med vissa undantag som inte är aktuella här – dock företas bara om det finns synnerlig anledning att det vid rannsakingen ska anträffas föremål som kan tas i bl.a. beslag (andra stycket).

I 28 kap. 3 a § RB kommer den s.k. proportionalitetsprincipen till uttryck, dvs. att en husrannsakan endast får beslutas om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

Bestämmelser om journalisters källskydd

Regler om journalisters källskydd finns i bl.a. tryckfrihetsförordningen (TF). Enligt 1 kap. 1 § tredje stycket TF står det var och en fritt att meddela uppgifter och underättelser i vilket ämne som helst till bl.a. journalister och tidningsredaktioner för offentliggörande i tryckta skrifter m.m. En meddelare har rätt att vara anonym (3 kap. 1 § TF). Den som har tagit emot en uppgift för publicering har, med vissa undantag, tystnadsplikt beträffande meddelarens identitet (3 kap. 3 § TF).

Bestämmelser om beslag och beslagsförbud m.m.

Av 27 kap. 1 § första stycket RB följer bl.a. att föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott får tas i beslag.

I 27 kap. 2 § RB föreskrivs dock att en skriftlig handling inte får tas i beslag, om dess innehåll kan antas vara sådant som någon som avses i 36 kap. 5 § RB inte får vittna om, och handlingen innehas av honom eller av den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller. Av 36 kap. 5 § sjätte stycket RB framgår att beslagsförbudet innefattar material som omfattas av källskyddet i bl.a. TF.

Enligt ordalydelsen i 27 kap. 2 § RB omfattar dock regeln om beslagsförbud endast skriftliga handlingar. Det har därför ansetts att bestämmelsen inte är direkt tillämplig på elektroniskt lagrad information och saken har diskuterats i olika sammanhang, se t.ex. promemorian ”Brott och brottsutredning i IT-miljö” (DS 2005:6), JK:s beslut 2007-12-19 i dnr 6373-07-31, JO:s beslut JO 2009/10 s. 80 och JO 2012/13 s. 169.

I betänkandet ”Förundersökning – objektivitet, beslag, dokumentation m.m.” SOU 2011:45 s. 352 f. har också vissa förslag på författningsändringar lämnats. Se även betänkandet ”Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet” SOU 2013:39 s. 145 f.

Hovrättens överväganden

Om ett visst föremål inte får tas i beslag, t.ex. på grund av regeln om beslagsförbud i 27 kap. 2 § RB, får inte heller en husrannsakan för att söka efter föremålet genomföras (se t.ex. Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, 3:e uppl. s. 565). Den första frågan är således om de aktuella bilderna omfattas av beslagsförbud.

Aftonbladet har uppgett att bilderna överfördes digitalt till tidningen i en bildfil genom en s.k. app. I appen har meddelaren lämnat kontaktuppgifter och de följer med informationen på bilden. Enligt Aftonbladet innehåller bildfilen således information som omfattas av tystnadsplikten i 3 kap. 3 § TF, det s.k. källskyddet. Därigenom skulle ett beslagsförbud gälla och följaktligen får inte heller en husrannsakan på redaktionen äga rum. Åklagaren har å sin sida gjort gällande bl.a. att information som är att hänföra till källskyddet kan avlägsnas och att tingsrättens beslut inte heller ger polisen rätt att ta del av uppgifter rörande vem som fotograferat eller lämnat bilderna till Aftonbladet.

Som framgått är regeln om beslagsförbud inte direkt tillämplig på elektroniskt lagrad information. Men utgångspunkten för hovrättens prövning är ändå att det finns skäl att behandla sådan information på samma sätt som om den hade återfunnits i en skriftlig handling (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken, Zeteo, kommentaren till 27 kap. 2 § RB). Andra frågor som uppkommer i sammanhanget är om den information som omfattas av källskyddet, t.ex. kontaktuppgifter till den som skickat in bildfilen, är avskiljbar från bilderna som sådana och vad åklagarens begäran de facto tar sikte på.

JO Axberger har uttalat att kravet på skydd för anonyma uppgiftslämnare inte kan sträckas så långt att varje annars lagenlig undersökning av elektroniskt lagrad information är förbjuden så snart informationen kan antas inkludera journalistiskt arbetsmaterial. Undersökningar som inte tar sikte på uppgifter som omfattas av källskydd, och som genomförs så att risken minimeras för att sådana uppgifter

oavsiktligen kommer fram är, enligt hans mening, inte oförenliga med gällande grundlagsbestämmelser (JO 2012/13 s. 169). Hovrätten instämmer i denna bedömning.

Med detta sagt kan hovrätten konstatera att åklagarens begäran *inte* tar sikte på några uppgifter som omfattas av källskyddet utan den avser endast bilderna som sådana för att polisen sedan med hjälp av dessa ska kunna identifiera två misstänkta gärningsmän till rånbrottet – ett mycket allvarligt brott utfört med skjutvapen. Åklagaren har också uppgett bl.a. att polisen inte får söka efter något annat än aktuella bilder samt att verkställigheten av husrannsakan ska vara transparent och att representanter för Aftonbladets redaktion ska ha full insyn i de åtgärder som polisen vidtar vid verkställigheten. Ett sådant förfaringsätt är också i linje med de åklagaretiska principer som synes gälla i liknande fall (se mer om detta i ovan gjorda hänvisningar). Enligt hovrättens uppfattning bör därför en undersökning av aktuell bildfil kunna genomföras på ett sätt som minimerar risken för att uppgifter som omfattas av källskyddet kommer fram. För det fall det finns vissa källskyddade uppgifter på själva bilderna torde dessa således kunna avlägsnas eller maskeras.

Aftonbladet har vidare anfört bl.a. att begreppet ”IT-enhet/IT-enheter” är oklart och att allt från en enskild fil till hårddiskar och servrar där filen lagrats kan åsyftas, vilket måste anses vara oproportionerligt med hänsyn till intresset av att skydda publicistiskt material som omfattas av t.ex. tryckfrihetsrätten. Hovrätten noterar visserligen att åklagarens begäran – av i och för sig förståeliga skäl – inte är begränsad till en viss IT-enhet. Men enligt hovrätten finns det inte något som hindrar Aftonbladet från att minimera risken att polisen går igenom i sammanhanget ovidkommande enheter genom att vid verkställigheten tillhandahålla den aktuella IT-enheten. Som åklagaren påtalat är en annan möjlighet att Aftonbladet på egen hand tar fram bilderna och överlämnar dessa till polisen. I ett sådant fall kan möjligen behovet av en husrannsakan bortfalla (se Gunnel Lindberg, a.a. s. 579).

Sammantaget konstaterar hovrätten att de grundläggande förutsättningarna för husrannsakan är uppfyllda och att åtgärden inte heller syftar till att beslagta ett föremål som omfattas av regeln om beslagsförbud. Något hinder mot husrannsakan på den grunden finns således inte. Enligt hovrätten är det också klart att det föreligger synnerlig anledning att vidta åtgärden eftersom det finns omständigheter som påtagligt

visar att man med fog kan förvänta sig att man kommer att påträffa det sökta föremålet (se Fitger m.fl., a.a., kommentaren till 28 kap. 1 § RB). Slutligen uppkommer frågan om åtgärden är förenlig med proportionalitetsprincipen i 28 kap. 3 a § RB. Vid en husrannsakan på en tidningsredaktion ska nämligen bl.a. risken för tredjemansskada vägas in (se Gunnel Lindberg, a.a. s. 579 f.). Å andra sidan ska beaktas att bilderna kan ha betydelse i en utredning om allvarlig brottslighet, möjligen kan två misstänkta gärningsmän identifieras. Med beaktande av de uttalanden som gjorts i det föregående anser hovrätten vid en samlad bedömning, i likhet med tingsrätten, att begärd husrannsakan får anses proportionerlig. Aftonbladets överklagande ska därför avslås.

Vid denna utgång ska hovrättens tidigare beslut om inhibition inte längre gälla.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga A
Överklagande senast 2015-07-10

Erik Lindberg

SVEA HOVRÄTT

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga hovrättens avgörande ska Ni göra det genom att skriva till Högsta domstolen.

Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten. Det ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av det överklagade avgörandet.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledningen av rättstillämpningen (prejudikatskäl) att överklagandet prövas av Högsta domstolen, eller
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som yrkas,
4. varför avgörandet ska ändras,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas,
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om Ni tidigare informerats om att Ni kan komma att delges handlingar i målet/ärendet genom förenklad delgivning, kan förenklad delgivning med Er komma att användas också hos Högsta domstolen om någon överklagar avgörandet dit.